

PODPORA DEMOKRACIE A POZOROVANIE VOLIEB

Podpora demokracie na celom svete je pre Európsku úniu prioritou. Demokracia je naďalej jediným systémom správy vecí verejných, ktorým môžu ľudia v plnej miere uplatňovať svoje ľudské práva, a je rozhodujúcim faktorom rozvoja a dlhodobej stability. Európsky parlament ako jediný priamo volený orgán EÚ sa obzvlášť zasadzuje za presadzovanie demokracie.

PRÁVNÝ ZÁKLAD

- Články 2 a 21 Zmluvy o Európskej únii (Zmluva o EÚ).
- Článok 205 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ).

KONTEXT

EÚ svojim prístupom k demokracii dopĺňa svoju činnosť v oblasti ľudských práv.

V roku 2009 Rada prijala závery o podpore demokracie vo vonkajších vzťahoch EÚ a súvisiaci akčný program EÚ, ktorý načrtnol novú stratégiu na podporu demokracie prostredníctvom osobitného prístupu pre každú krajinu, väčšej súdržnosti a účasti všetkých zainteresovaných strán. Demokracia a ľudské práva boli začlenené do všetkých oblastí politiky. Komisia vo svojom programe zmien z roku 2011 následne zdôraznila význam podpory ľudských práv, demokracie a dobrej správy vecí verejných v rámci rozvojovej politiky EÚ.

Po udalostiach v arabských krajinách z roku 2011 EÚ aktualizovala svoju európsku susedskú politiku a zaujala prístup „viac za viac“, v rámci ktorého sa podpora spája s prechodom k demokracii a skutočnou demokraciou. Stimuly – vrátane hlbšej hospodárskej integrácie, väčšej finančnej pomoci, zvýšenej mobility osôb a prístupu na vnútorný trh EÚ – boli ponúknuté krajinám, ktoré boli ochotné uskutočniť politické reformy.

EÚ sa opätovne zaviazala posilniť svoje úsilie na podporu demokracie v strategickom rámci a akčnom pláne pre ľudské práva a demokraciu prijatom Radou pre zahraničné veci v roku 2012. Akčný plán zahŕňal plán systematickejšej činnosti nadväzujúcej na správy volebných pozorovateľských misií EÚ v záujme podpory celého volebného cyklu. Nový akčný plán na obdobie 2015 – 2019 prijatý v júli 2015 má za cieľ začleniť podporu demokracie do viacerých cieľov.

Rada zdôraznila úlohu občianskej spoločnosti vo svojich záveroch z roku 2012 s názvom Korene demokracie a trvalo udržateľného rozvoja: spolupráca Európy s občianskou spoločnosťou v oblasti vonkajších vzťahov.

NÁSTROJE FINANCOVANIA

Podpora ľudských práv, demokratickej reformy a politickej účasti a zastúpenia je hlavnou úlohou európskeho nástroja pre demokraciu a ľudské práva (EIDHR). EIDHR je špeciálne navrhnutý na dosiahnutie týchto cieľov a financujú sa ním projekty, programy a volebné

pozorovateľské misie EÚ, pričom tiež poskytuje granty organizáciám občianskej spoločnosti, mimovládny organizáciám a obhajcom ľudských práv.

Nástroj európskeho susedstva (ENI) poskytuje finančnú pomoc na podporu právneho štátu, politického dialógu a reforiem, demokratizácie, plurality médií a pozorovania volieb.

Aktéri občianskej spoločnosti v krajinách južného a východného susedstva EÚ môžu využívať aj financovanie poskytované z nástroja na podporu občianskej spoločnosti v susedstve na projekty, siete, školenia a výmenu najlepších postupov.

Finančnú podporu poskytuje aj nástroj rozvojovej spolupráce (DCI). Hoci jeho hlavným cieľom je odstránenie chudoby, zameriava sa aj na upevnenie a podporu demokracie v rozvojových krajinách.

Na podporu demokratických inštitúcií a občianskej spoločnosti sa za určitých okolností využívať aj nástroj EÚ na podporu stability a mieru.

Európsky rozvojový fond (ERF), ktorý funguje mimo rozpočtu EÚ, spravuje ho však Európska komisia, financuje spoluprácu s rozvojovými krajinami v Afrike, Karibiku a Tichomorí. Rovnako ako nástroj rozvojovej spolupráce je aj tento fond zameraný na odstraňovanie chudoby, prispieva však aj k upevňovaniu a podpore demokracie, právneho štátu a dobrej verejnej správy.

V roku 2012 bola zriadená Európska nadácia na podporu demokracie. Funguje nezávisle ako súkromná nadácia a jej cieľom je podpora politických a občiansko-spoločenských aktérov, ktorí sa usilujú o demokratickú zmenu, poskytovaním finančnej pomoci prispôsobenej na mieru rýchlym, pružným a nebyrokratickým spôsobom, a to s dôrazom na východné a južné susedstvo EÚ. Členmi správnej rady sú zástupcovia členských štátov a inštitúcií EÚ vrátane maximálne deviatich poslancov EP, ako aj iných odborníkov.

ÚLOHA EURÓPSKEHO PARLAMENTU

Európsky parlament ako jediná inštitúcia EÚ volená priamo občanmi Únie sa dôrazne zasadzuje za podporu udržateľných demokracií vo svete, pričom svoje odhodlanie v tejto veci zdôraznil v mnohých uzneseniach.

Parlament sa neustále zúčastňuje na volebných pozorovateľských činnostiach, pracuje na posilňovaní legitímnosti národných volebných procesov a zvyšovaní dôvery verejnosti v ochranu volieb a ľudských práv. Každoročne vysiela niekoľko parlamentných delegácií na pozorovanie volieb alebo referendum v tretích krajinách. Parlament môže rozhodnúť o vyslaní takýchto delegácií poslancov EP za predpokladu, že voľby budú prebiehať na národnej úrovni, že vnútroštátne orgány pozvali EÚ alebo Európsky parlament a že je prítomná dlhodobá misia. Delegácie Parlamentu sú vždy začlenené do volebných pozorovateľských misií EÚ alebo dlhodobých misií Úradu pre demokratické inštitúcie a ľudské práva (ODIHR) Organizácie pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe (OBSE). S Európskym parlamentom sa konzultuje určovanie a plánovanie [volebných pozorovateľských misií EÚ](#) a následná činnosť.-

Dlhodobé volebné pozorovateľské misie posudzujú nielen priebeh dňa volieb, ale aj celý volebný proces, aby dokázali posúdiť stav demokratického vývoja v danej krajine v určitom čase. Dlhodobí pozorovatelia zvyčajne začínajú pôsobiť dva mesiace pred voľbami a sledujú celý volebný proces až po vyhlásenie oficiálnych výsledkov a prípadné odvolacie konanie. Krátkodobí pozorovatelia monitorujú priebeh hlasovania a sčítanie hlasov. Volebnú pozorovateľskú misiu EÚ vedie hlavný pozorovateľ, ktorým je spravidla poslanec EP.

S cieľom zabezpečiť komplexný prístup k podpore demokracie Parlament spája pozorovanie volieb s doplnkovými činnosťami vrátane akcií v nadväzujúcich na voľby, akcií v oblasti

ľudských práv a iniciatív na podporu parlamentnej činnosti. EP pomáha parlamentom za hranicami EÚ pri posilňovaní ich inštitucionálnych kapacít prostredníctvom konferencií a seminárov, spoločných programov odbornej prípravy a študijných pobytov pre poslancov a úradníkov, ako aj štipendií pre zamestnancov parlamentov tretích krajín. Osobitne sa zameriava na krajiny zapojené do procesu rozširovania v juhovýchodnej Európe. Parlament takisto poskytuje podporu a odborné znalosti v oblasti mediácie a dialógu, a to cielenými činnosťami s partnerskými parlamentmi a medzinárodnými podujatiami zameranými na mediáciu a predchádzanie konfliktom.

Parlamentná Skupina na podporu demokracie a koordináciu volieb (DEG) poskytuje politické poradenstvo v súvislosti s rôznymi činnosťami EP. Skupinu tvorí pätnásť poslancov EP a spolupredsedia jej predsedovia Výboru pre zahraničné veci a Výboru pre rozvoj.-

[Marika Lerch](#)
09/2018